

Latince ismi 'Prunus avium' olan kiraz ağacı, Gülgiller (Rosaceae) familyasının bir üyesidir. Dünyada yaklaşık 1.500 çeşidi olan kiraz, sert çekirdekli, sulu, tatlı aromalı meyveli bir ağaç türüdür. Kirazın ana vatanı Kuzey Anadolu ve Güney Kafkasya Bölgesi olup Giresun ilinin adının yöreye özgü yetişen Ceresia denilen yabancı kiraz ağacından geldiği rivayet edilmektedir.

Türkiye'nin 570 bin ton olan beş yıllık üretim ortalaması ile dünya liderliğini aldığı, ABD'nin ise yaklaşık 333 bin ton üretim ile ülkemizi takip ettiği görülmektedir. ABD'yi sırasıyla Özbekistan, Şili, İran, İtalya ve İspanya izlemektedir.

Kiraz; potasyum, kalsiyum, lif, karotenoidler ve C vitamini, magnezyum, demir, çinko, tiamin, riboflavin, niasin, E ve B6 vitaminleri bakımından zengin bir meyvedir. Kiraz ağacından çubuk, ağzlık, cura ve bağlama gibi sazlar, gövde ve dalları üzerinde oluşan zambak, kumaş ve şapka yapımında yapıştırıcı olarak kullanılmaktadır.

Morfolojik Özellikleri

Yabancı kiraz (Prunus avium L.) yüksek boylu, dikine gelişen, bazen de yayvan taçlı ağaçlar meydana getirir. Mahlep anacı (Prunus mahaleb L.) üzerine aşılandığında daha küçük ağaçlar meydana getirir. Dik ve düzgün bir gövde teşkil ederler.

Yabancı kiraz nispeten yüzeysel köklü bir meyve türüdür. Mahlepten daha fazla ince kök oluşturur. Gövdesi, genellikle dik, düzgün, kurşunimsi vişne veya boz vişne renkte; kabuğu genç ağaçlarda düzgün, dalgasız; yaşlı ağaçlarda pürüzlü, dalgalı, çatal kısımlarda çatlamış durumdadır.

Kirazın çiçekleri tam teşekküllüdür. Cinsiyet bakımından erselik yapıdadır. Yumurtalık orta durumdadır. Kiraz çiçekleri genellikle 2 ve daha yaşlı dallar üzerindeki mayıs buketlerinde meydana gelir. Çiçek tomurcuklarından sadece çiçekler

oluşur. Bir tomurcuktan 1-4 adet çiçek meydana gelebilir. Çiçekler büyük ve 5'li yapıdadır. Çanak yapraklar yeşil, taç yaprakları beyazdır. Bazı kiraz çeşitlerinde iki dişi organlı çiçek oluşumu oldukça fazladır. Ayrıca bazı çiçekler beşten fazla taç yaprak bulundurabilir.

Biyolojik Özellikleri

Çiçeğinde 5 çanak yaprak, 5 taç yaprak, 20 - 45 erkek organ ve bir dişi organ bulunur. Bazı çeşitlerde iklim durumuna da bağlı olarak çanak ve taç yaprak ile dişi organ sayısında farklılıklar olabilmektedir. Bu durum dişi organın dumura uğramış olması dışında verimi etkilememektedir. Ancak normal yapıda çiçek organları da olsa bazı kiraz çeşitleri dışında bütün kiraz çeşitleri kendine kısırır. Bir başka ifade ile normal yapıda çiçek tozu ve yumurta hücresi oluşturmalarına rağmen, bu çeşitler kendi çiçek tozuyla tozlandığı zaman yeterli meyve bağlamamaktadır.

Ekolojik İstekleri

Toprak: Bahçe kurmadan önce o toprağa uygun anaç seçilmelidir. İyi bir su tutma kapasitesine sahip, iyi drene edilmiş, PH'sı 5,5-7,5 arasında olan topraklar kiraz yetiştiriciliği için uygun olan topraklardır. Kiraz kökleri aşırı nemli topraklara karşı oldukça hassastır. Toprak kökenli bir mantar olan Phytophthora nedeniyle ağaç ölümleri, nemli ve drenajı zayıf olan topraklarda daha fazla görülmektedir.

Sıcaklık: Kiraz ağaçlarının gövde ve ana dalları kış dinlenme döneminde -26°,-28°C ye kadar dayanabilir. Soğuklara dayanıklılık bakımından çeşitler arasında da fark vardır. Şiddetli kış soğukları tomurcukların, genç dalların soğuktan zarar görmelerine, gövde ve dallarda, çatal kısımlarda kabuğun çatlamasına sebep olabilirler. Kış hava sıcaklığının sık sık -20 °C'nin altına düştüğü yerlerde kiraz yetiştiriciliği önerilmez.

Bazı Kiraz Çeşitleri

Early Burlat: Çok erkencidir. (24 Mayıs) Meyvesi iridir. Meyve %25 oranında çatlama yapar. Yola dayanımı azdır.

Vista: Erkencidir. (31 Mayıs) Ağaç verimi yüksektir. %3 oranında meyve çatlaması yapar.

Starks Gold (Beyaz kiraz): Sofralık kalitesi iyi değildir. Sanayiye uygun bir çeşittir. 15 Haziran civarında olgunlaşır.

Ziraat 0900: "Türk kirazı" unvanına sahiptir. Çok geç olgunlaşır. Parlak, koyu kırmızı, sert, sulu, çok iri ve kalitelidir. Nerdeyse hiç meyve çatlaması yapmaz.

Lambert: Çok geç olgunlaşır. (19 Haziran) Ağaçları verimli olup %18 oranında meyve çatlaması yapar. Yola dayanıklıdır.

Yetiştirme Tekniği

Toprak Hazırlığı ve Ekim-Dikim: Arazinin mutlaka toprak tahlili yaptırılmalıdır. Sonbahar aylarında pullukla derin sürüm yapılması gereklidir. Arazi tasfiye edilmelidir. Tesviye işleminden sonra kurak bir dönemde (Örn. Eylül ayı) 90 cm aralık ve 90 cm derinlikte subsoiler ile patlama yapılmalıdır. Meyilli ve yamaç yerler tercih edilmelidir. Don tabanı oluşturan yerlere bahçe tesis edilmemelidir. Dikim mesafesi; Kuş kirazı anaç ise 6x6 m veya 6x5 m. dir. İdris anaç ise 6x4 m veya 5x5 m olmalıdır. Eğer, yeni klonal anaçlı fidanlarla bahçe tesisi edilecek ise daha dar mesafeler kullanılmalıdır. %12-15 oranında mutlaka dölleyici çeşit kullanılmalıdır. Unutulmamalıdır ki kiraz kendine kısır bir meyve türüdür. Dikim ılıman iklimli bölgelerde, sonbaharda (Kasım, Aralık) diğer bölgelerde ilkbahar başlangıcında gözler uyanmadan önce yapılmalıdır. Dikimi yapılacak olan fidanların köklerindeki yaralı ve kırık kısımlar makas ile temizlenir (özellikle odunsu kökler). Bu sayede

söküm sırasında zarar görmüş kök parçaları kesilerek temizlenmiş olur.

Bakım İşleri

Sulama: Yıllık yağışın 600 mm ve üzeri olduğu bölgelerde sulamaya ihtiyaç duyulmaz. 600 mm'nin altında yağış alan bölgelerde ise 2-3 kez sulama yeterlidir.

Kirazda damla sulama ve mini yağmurlama sistemleri ile sulamanın yapılması iyi olur. Kurak giden yıllarda çiçeklenme döneminde toprağın yeterince nemli tutulması önemlidir.

Budama: Kiraz ağaçları dikine büyüyen ağaçlardır. Bu nedenle piramit veya değişik doruk dallı budama sistemleri tercih edilmelidir. Kiraz ve vişnenin meyve türleri içinde en az budamaya ihtiyaç duyan türler olduğu unutulmamalıdır. Dikimden sonraki birkaç yıl içerisinde budama ile ana dallar iyice oluşturulduktan sonra yapılacak budamalar kuruyan tacın iç kısmını sıkıştıran çok zayıf büyüyen ve ana dallarla rekabet edebilecek obur dalları kesmekten ibarettir.

Fidan dikildiği yıl gözler iyice kabardığında 70-75 cm yükseklikteki uygun bir göz üzerindeki hafif eğimli tepe kesimi yapılmalıdır.

Tepesi kesilen fidana %2'lik bordo bulamacı uygulanmalıdır.

Gözler kabarıp sürgünler 2-3 cm' ye ulaştınca lidere rakip olabilecek, liderin altında ki 3-4 göz kopartılarak çıkartılmalıdır.

Ayrıca aşı noktasından 40 cm yüksekliğe kadar olan sürgünler ve gözlerde çıkartılmalıdır. Böylece fidan üzerinde lider göz ve ana dalları oluşturacak 4 göz bırakılmış olur. Seçilen dört ana dalın ana gövde üzerinde birbirinde 25-30 cm uzaklıkta ve ana gövde ile aralarındaki açının 45-60 derece olması sağlanmalıdır. Kirazda dal açımı, ilk yıldan itibaren özellikle 3 yıl mutlaka yapılmalıdır. Dallar yere paralel konuma getirmeye çalışılmalıdır.

Gübreleme: Unutulmamalıdır ki en doğru gübreleme toprak tahlilleri sonucu yapılan gübrelemedir.

İki yılda bir dekara 2-3 ton yanmış ahır gübresi uygulanmalıdır. Verimdeki bir ağaca ortalama 2-3 kilo amonyum sülfat, 1 kg triple süper fosfat, 1 kg potasyum uygulanmalıdır. Fosforlu ve potasyumlu gübreler sonbaharda uygulanmalıdır. Azotlu gübrelerin birinci uygulaması ilkbaharda, ikinci uygulaması çiçek dökümü sonrası, son uygulaması ise hasattan sonra yapılmalıdır. Gerekliliği durumda yaprak gübreleri bitki besin elementi noksanlıklarında kullanılmalıdır.

Hasat

Hasat olgunluğuna erişmiş meyveler yani çeşide özgü renk, tat, aroma ve iriliğe ulaşmış meyveler sıcak olmayan saatlerde elle ve saplari ile toplanmalıdır.

Unutulmamalıdır ki erken hasatta meyveler istenilen tat, aroma ve iriliğe ulaşmamıştır. Geç kalındığında ise meyve yumuşar, saplari kurur ve yola dayanımı azalır.

Kiraz bahçesinde dekara 800-1000 kg'lık ürün başarı olarak kabul edilmelidir. Yüksek verimli çeşitlerde bu miktar 1500 kg kadar da çıkabilir.

Hasat edilen meyveler gölge ve serin bir yerde muhafaza edilmelidir.

🏠 : Alparslan Türkeş Bulvarı, No: 492
33740, Erdemli / MERSİN
🌐 : <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/alata>
@ : alata@tarimorman.gov.tr
☎ : 0 324 518 00 52
📠 : 0 324 518 00 80

T.C.

TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü

KIRAZ YETİŞTİRİCİLİĞİ

Uğur EMRE

Ziraat Yüksek Mühendisi

Mersin-2022